

Jatkuvan oppimisen ja
työllisyyden palvelukeskus

Vankien perustaitovalmennuksen pilotit

Erityisasiantuntija Mikko Mähönen, Jotpa

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus Jotpa

Jatkuvan oppimisen ja
työllisyyden palvelukeskus

- Tehtävänä edistää työikäisen väestön osaamisen kehittymistä ja osaavan työvoiman saatavuutta.
 - tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen ja koordinointi;
 - osaamis- ja työvoimatarpeen ennakoititiedon analysointi;
 - **erityisesti työssä oleville ja työvoiman ulkopuolella oleville suunnatun ja muuta julkisesti tuettua koulutustarjontaa täydentävän koulutuksen ja muiden osaamispalveluiden rahoittaminen;**
 - alueellisten ja muiden yhteistyöverkostojen tuki ja vaikuttavuuden edistäminen.

Pilotin tausta

- Koulutustaso vangeilla muuhun väestöön suhteutettuna huomattavan matala
 - Yhteiskunnassa eniten monialaista tukea tarvitseva ryhmä
 - 10 % puuttuu perusasteen koulutus
 - 70 % puuttuu ammatillisia valmiuksia antava tai ammatillisesti eriytynyt koulutus

Pilotti

- Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus avasi valtionavustushaun vankien perustaitovalmennuskokeilun toteuttamiseen syyskuussa -23
- Toteuttajiksi tavoiteltiin vapaan sivistystyön ylläpitäjiä
- Hakemuksia 6, myönnettyjä toteutuksia 5
- Pilotin tulosten ja vaikutusten seurantaan kilpailutettiin ulkoinen palveluntuottaja – seurantaa toteuttaa **Silta-Valmennusyhdistys ry**

Pilotin tavoitteet

- vahvistetaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevan vankiväestön perustaitoja,
- mahdollistetaan vankiväestölle Opetushallituksen kehittämien Kansallisten perustaitojen osaamismerkkien suorittaminen,
- pilotoidaan vankiloissa perustaitovalmennuksen mallia ja
- tuetaan vankiväestön työllistymistä vapausrangaistuksen päättymisen jälkeen.

Perustaitojen vahvistamisen tavoitteena on parantaa kykyä sopeutua yhteiskuntaan, työllistyä ja viettää rikoksetonta elämää vapautumisen jälkeen.

Samalla tavoitteina on selvittää edellytyksiä vapaan sivistystyön ja vankiloiden pysyväisluonteiselle yhteistyölle sekä kokeilla käytännössä Opetushallituksen kehittämia osaamismerkkejä.

Toteuttajat & totetuspaikat

- **Perustaitoja Kanta-Hämeen vangeille** / Riihimäki & Vanajaveden opisto
 - Riihimäki, Ojoinen, Hämeenlinna, Vanaja
- **Perustaitoja kaikille** / Opintokeskus Sivis
 - Pyhäselkä, Juuka, Ojoinen
- **NoVa - perustaitojen osaamispajat vangeille** / Kalliola
 - Helsinki, Suomenlinna
- **Perustaidot kuntoon** / Länsi-Suomen opisto & Auranlaakson kansalaisopisto
 - Huittinen, Köyliö, Käyrä
- **Perustaitokoulutus Turun vankilassa** / Linnasmäen opisto
 - Turku

Pilotti

- Perustaitovalmennuskokeilun osallistujiksi tavoiteltiin yhteensä vähintään 300–400 osallistujaa
- Avustus myönnettiin n. 900 osallistujan kouluttamiseen

Pilotti

- Kokeilussa vapaan sivistystyön ylläpitäjät hyödyntävät perustaitojen osaamismerkkien arviointikriteerien soveltamista
- Tarjotaan perustaitovalmennuksen osallistujille mahdollisuus osaamisensa tunnistamiseen ja merkkisuorituksiin
- Osaamismerkkien sisältö kattaa kuusi työelämän perustaitoa:
 - oppimisen taidot
 - numero- ja taloustaidot
 - tekstitaidot
 - kestävyysosaaminen
 - digitaaliset taidot
 - vuorovaikutus- ja työhyvinvointitaidot
- Jokainen teema-alue koostuu 4–8 merkistä, jotka keskittyvät johonkin melko pieneen osaamisalueeseen

Toteumasta 25.9.2024

- Ensimmäiset koulutukset alkaneet keväällä -24
- Yksilöitä osallistunut/oppijoita **387**
 - Tätä seurataan avustuspäätösten mukaisesti
- Opinto-oikeuskokonaisuuksia syntynyt **631**
 - Hyväksytysti suoritettu 193
 - Keskeytynyt 61
 - Läsnä 377
- Kokonaistavoite **895** yksilöä/oppijaa/aloittajaa, joten ollaan hyvässä vauhdissa
- Uusia opintoryhmiä alkaa pitkin vuotta 2025

Kokeilun arviointi

- Silta-Valmennusyhdistys toteuttaa Jotpan toimeksiannosta kokeilun ulkoisen arvioinnin
- Toteuttajina viisi hanketta (seitsemän Vapaan sivistystyön oppilaitosta) yhteistyössä kahdentoista vankilayksikön kanssa (6 suljettua, 6 avointa) viiden rikosseuraamuskeskuksen alueella
- Arviointia varten kerättyä aineistoa hyödynnetään myös tutkimustarkoitukseen

Kokeilun arviointi

- AINEISTO:

- Taustaselvitys **7/2024**
- Alku- ja loppukyselyt kokeilun osallistujille **3/2024 – 3/2025**
- Kyselyt VST- ja RISE-henkilöstölle **11/2025**
- Osapuolten syventävät haastattelut **6/2024 – 2/2025**
- **Reflektointityöpajat 3/2025?**

- ANALYYSI ja ARVIOINNIN TULOKSET **arvio: 8/2025**

- Onnistumiset, haasteet, hyödyt, vaikutukset
- Toteutuskelpoisuus
- Vakiinnuttamisen reunaehdot
- Suositukset jatkokehittämiselle

Taustaselvitys: säädöspohja

L 21.8.1998/632. Laki vapaasta sivistystyöstä

1§

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta.

Tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

2§

Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat **kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot, liikunnan koulutuskeskukset ja opintokeskukset.**

Taustaselvitys: säädöspohja

L 23.9.2005/767. Vankeuslaki

2§

Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana.

3§

Vankeuden täytäntöönpano ei saa aiheuttaa vangin oikeuksiin eikä olosuhteisiin muita rajoituksia kuin niitä, joista säädetään lailla tai jotka välttämättä seuraavat itse rangaistuksesta.

Vankilan olot on järjestettävä niin pitkälle kuin mahdollista vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja.

Vangin mahdollisuuksia ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään on tuettava. Vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja on pyrittävä ehkäisemään.

Taustaselvitys: perusoikeudet

- Suomen Perustuslaki 16§ Sivistykselliset oikeudet, Euroopan unionin perusoikeuskirja 14 artikla Oikeus koulutukseen
- KV-sopimukset ja suositukset esim. Euroopan neuvoston suositus vankilakoulutuksesta (CoE, 1989) "Vankilakoulutus on vankiloita inhimillistävää ja vankeusolosuhteita parantavaa toimintaa. Vankilakoulutus on myös keskeinen keino helpottaa vangin paluuta yhteiskuntaan."
- Tutkimuskirjallisuuden mukaan vankilakoulutuksen järjestämisen lähtökohtia ovat olleet oikeus koulutukseen ihmisoikeutena vs. koulutukseen osallistumisen hyödyt (Dai 2024)

Taustaselvitys: perusteluja

- Rikosseuraamuslaitoksen (RISE) tulossopimus vuosille 2024-2027 nostaa esiin asiakkaiden matalan koulutustason yleisyyden yhtenä palvelutarpeen huomioimisen näkökulmana.
- Vankeusrangaistuksen aikana olisi mahdollisuus korjata keskeytyneestä koulutuspolusta tai kouluikäymättömyydestä johtuvia taitopuutteita ja nostaa koulutustasoa. (vrt. WATTU-tutkimus: vankeusaika ja terveys Rautanen ym. 2023)
- Perustaitojen kohentuminen parantaisi kykyä selvitä arjesta vankilasta vapautumisen jälkeen ja koulutustason nostaminen parantaisi mahdollisuuksia työllistyä tai jatkaa koulutuspolkua vapautumisen jälkeen.
- Uusimmassa kansainvälisessä aikuisten perustaito, eli PIAAC-tutkimuksessa on nostettu esiin kognitiivisten perustaitojen lisäksi ei-kognitiiviset perustaidot tekijöinä, joilla on yhteys elämänpolun muotoutumiseen. Näitä ei-kognitiivisiksi luonnehdittuja taitoja ovat esim. erilaiset persoonallisuuteen liittyvät ominaisuudet, **motivaatio, kiinnostuksen kohteet, uskomukset ja itseymmärrys** (Rammstedt ym. 2024).

Taustaselvitys: Kansainvälisiä malleja

Norja:

- Tunnustetaan vankilakoulutuksen merkitys rikosseuraamustoiminnan laatutekijänä.
- Huomioidaan koulutustarjonta, vangeusrangaistustaan suorittavien motivaatiotekijät ja koulutustarpeet.
- Rikosseuraamustyöntekijöiden arjessa tekemä työ ja vuorovaikutus vaikuttaa vankien itseymmärrykseen ja koulutusmotivaatioon sekä suhtautumiseen omiin koulutusmahdollisuuksiinsa vankilassa.

Taustaselvitys: Kansainvälisiä malleja

Australia:

- Vankien luku- ja laskutaito arvioidaan ennen kuin heidät hyväksytään joillekin kursseille.
- Heille, jotka eivät heikon luku-, kirjoitus- ja ymmärtämistaidon vuoksi voisi osallistua tehokkaasti kuntoutusohjelmiin, tarjotaan lukutaitokursseja.

Irlanti:

- Käynnissä kymmenen vuoden strateginen toimintaohjelma aikuisten lukutaidon kohentamiseksi (ALL).
- tuomiota suorittavat ja vapautuneet vangit on tunnistettu yhdeksi potentiaalisiksi kohderyhmäksi (mt. s. 59).

Ruotsi:

- Kriminalvården-tilastoissa myös opintokerhot "studiecirklar" on mainittu yhtenä aktiviteettina (2023, s.17).

Taustaselvitys: Kansainvälisiä malleja

Australia:

- Vankien luku- ja laskutaito arvioidaan ennen kuin heidät hyväksytään joillekin kursseille.
- Heille, jotka eivät heikon luku-, kirjoitus- ja ymmärtämistaidon vuoksi voisi osallistua tehokkaasti kuntoutusohjelmiin, tarjotaan lukutaitokursseja.

Irlanti:

- Käynnissä kymmenen vuoden strateginen toimintaohjelma aikuisten lukutaidon kohentamiseksi (ALL).
- tuomiota suorittavat ja vapautuneet vangit on tunnistettu yhdeksi potentiaalisiksi kohderyhmäksi (mt. s. 59).

Ruotsi:

- Kriminalvården-tilastoissa myös opintokerhot "studiecirklar" on mainittu yhtenä aktiviteettina (2023, s.17).

EU:n rahoittama taidetoiminnan kehittämisprojekti vankiloissa:

- Tarvitaan pysyvä rakenne ja rahoitus taide- ja kulttuuritoiminnan organisoimiseen vankiloissa (EU LLP/Leonardo da Vinci project CREDability, 2014)

Opiskelijoiden vastaukset: motivaatio (alustavia tuloksia)

Avoimet vastaukset (N:220)

Sisäinen motivaatio, halu oppia ja mielenkiinto asiaan

66

Ulkoinen motivaatio, itsenäinen

55

Ulkoinen motivaatio, välineellinen hyöty

38

Ulkoinen motivaatio, ylpeys saavutuksista/
paheksunnan välttäminen

6

Ulkoinen motivaatio, rangaistuksen pelko

31

Motivaation puute

29

Yhteensä vastauksia

225

Yht. 121

Opiskelijoiden palautteet

Kurssin toteutus, oletko samaa vai eri mieltä väittämistä

	1	2	3	4	5	Average	Median
Sain riittävästi tietoa kurssista etukäteen.	8,3%	13,1%	21,4%	29,6%	27,6%	3,6	4,0
Pystyin osallistumaan kurssille hyvin muun arjen ohessa.	4,1%	3,5%	7,6%	26,9%	57,9%	4,3	5,0
Oppimateriaali ja tehtävät olivat hyviä ja tukivat oppimistani.	4,2%	4,2%	14,1%	33,8%	43,7%	4,1	4,0
Opettaja huomioi mielestäni opiskelijoiden tarpeet.	2,7%	1,4%	5,4%	24,5%	66,0%	4,5	5,0
Total	4,8%	5,6%	12,1%	28,7%	48,8%	4,1	4,0

Opiskelijoiden palautteet

Miten tärkeitä seuraavat asiat olivat sinulle? 1-5

	1	2	3	4	5	Average	Median
Kurssin sisältö.	2,8%	8,3%	23,6%	34,0%	31,3%	3,8	4,0
Perustaitomerkkien suorittaminen.	8,4%	14,0%	25,9%	27,9%	23,8%	3,4	4,0
Muiden opiskelijoiden tapaaminen.	6,9%	11,0%	29,7%	23,4%	29,0%	3,6	4,0
Vaihtelu arkeen.	3,5%	4,9%	13,9%	35,4%	42,3%	4,1	4,0
Uuden oppiminen.	4,2%	5,5%	12,5%	29,2%	48,6%	4,1	4,0
Opiskelun tuoma hyvinvointi.	4,2%	5,0%	17,7%	37,6%	35,5%	4,0	4,0
Opintojen hyöty jatko-opintojen kannalta.	7,6%	9,0%	32,0%	28,5%	22,9%	3,5	4,0
Opintojen hyöty työhön pääsyn kannalta.	11,1%	12,5%	22,9%	30,6%	22,9%	3,4	4,0
Muu asia, mikä?	0,0%	0,0%	13,3%	20,0%	66,7%	4,5	5,0
Total	5,4%	7,8%	21,3%	29,6%	35,9%	3,7	4,0

Opiskelijoiden palautteet

Kurssin koetut hyödyt 1-5

	1	2	3	4	5	Average	Median
Kurssi lisäsi osaamistani.	4,9%	10,6%	21,8%	31,7%	31,0%	3,7	4,0
Opin kurssilla hyödyllisiä taitoja.	4,9%	7,7%	20,3%	32,9%	34,2%	3,8	4,0
Kurssi lisäsi hyvinvointiani.	7,1%	8,6%	21,4%	28,6%	34,3%	3,7	4,0
Kurssi lisäsi tyytyväisyyttä elämääni.	5,6%	10,6%	26,1%	32,4%	25,3%	3,6	4,0
Kurssi lisäsi uskoa kykyihini oppijana.	5,0%	10,7%	21,4%	28,6%	34,3%	3,8	4,0
Kurssi innosti minua jatkamaan opintoja tulevaisuudessa.	8,5%	12,8%	24,1%	22,7%	31,9%	3,6	4,0
Total	6,0%	10,2%	22,5%	29,5%	31,8%	3,7	4,0

Vapaa sana

"Tarvitsemme lisää tämänkaltaisia kursseja suljettuihin vankiloihin."

"Musiikkikurssi on tukenut päihteettömyyttäni. Olen oppinut saamaan samanlaisen nollaamisen tunteen musiikista kuin mitä olen aiemmin hakenut käyttämällä päihteitä."

"Pidin todella paljon aiheisiin liittyvistä asioista. Avasi urapolkuani."

"Nykyisin kun mietin, että mitä teen sitten kun olen siviilissä, en teekään enää rikoksia. Nykyisin vastaus on helppo; teen musiikkia ja haluan auttaa nuoria pysymään erossa huumeista."

"Kiva pikku kurssi! Liian lyhyt vaan :("

Alustavia havaintoja

- Opiskelun esteitä ovat tiedon puute mahdollisuuksista, riittämätön tarjonta, ei pääsyä kursseille, ei pääsyä internetiin
- Motivaation puute ei niinkään ole opiskelun este
- Koulutuksen järjestämisen esteet ovat oikeusministeriön/Rikosseuraamuslaitoksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön/Opetushallituksen ratkaistavissa
- Arvioinnin tarkoituksena on kuvata edellytykset vst-opintojen järjestämiselle vankilassa
- Asiantuntijakyselyyn vastaaminen on ensiarvoisen tärkeää, että saamme tietoa ratkaisua vaativista käytännön esteistä

<https://link.webropolsurveys.com/S/A0AD09693193B6D6>

Lähteet

Dai, Y. (2024). Discuss Argument for and Against the view that all Prisoners Should have the Right to Education and Reach a Conclusion of Your Own. *Journal of Education and Educational Research* 7(2), 314-316

Eikeland, Manger, & Asbjørnsen, 2013. Effects of Educational Motives on Prisoners' Participation in Education and Educational Desires. <https://doi.org/10.1007/s10610-012-9187-x>

Kriminalvård statistik 2023. https://www.kriminalvarden.se/globalassets/forskning_statistik/kos-2023---kriminalvard-och-statistik.pdf

L11.6.1999/731 Suomen perustuslaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#>

L 21.8.1998/632. Laki vapaasta sivistystyöstä. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632>

L 23.9.2005/767. Vankeuslaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767>

L 1325/2014. Yhdenvertaisuuslaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Manger, Eikeland & Asbjørnsen (2020). Prisoners' academic motivation, viewed from the perspective of self-determination theory: Evidence from a population of Norwegian prisoners. <https://doi.org/10.1007/s11159-020-09855-w>

Rammstedt, B., Lechner, C. & Danner, D. (2024). "Beyond literacy: The incremental value of non-cognitive skills", *OECD Education Working Papers*, No. 311, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/7d4fe121-en>

Rautanen, M., Harald, K. & Tyni, S. (toim.) (2023a). Vankien terveys ja hyvinvointi 2023. WATTU IV Vankiterveyskysely. THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-148-1>